

“ ΤΟ ΡΕΜΑ ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ ”

Περίληψη

Ε.Θ.ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
7^ο ΕΞΑΜΗΝΟ

ΥΠ.ΚΑΘ. : Τ. ΚΟΣΜΑΚΗ
Δ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΠΟΥΔ. : ΖΙΟΥΝΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Το νερό, ως βασικό στοιχείο της ζωής, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την χωροθέτηση οικισμών. Τα εύφορα εδάφη στα πεδινά των ποταμών και των ρεμάτων προσέλκυσαν το ανθρώπινο στοιχείο ήδη από την αρχαιότητα. Όσον αφορά δε την Αττική, η ευνοϊκή μορφολογία του εδάφους και η ύπαρξη σημαντικών πηγών συνέβαλλαν στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού ρεμάτων, περίπου 700, στο λεκανοπέδιο της Αθήνας. Σήμερα διασώζονται μόνο 70.

Ο Κηφισός είναι ένα από τα ρέματα που εξακολουθούν να υπάρχουν στο λεκανοπέδιο Αττικής. Παρά τις αλλοιώσεις που έχει υποστεί, ο ποταμός συνεχίζει να ζει και να αναπνέει ακόμα και σήμερα, στο τμήμα που διατηρείται η φυσική του κοίτη.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Ο Κηφισός είναι ο κύριος αποδέκτης των βρόχινων νερών του Λεκανοπεδίου της Αττικής. Έχει μήκος 20 χλμ. και καλύπτει μία λεκάνη απορροής 400 τ.χλμ. Η αφετηρία της ροής του βρίσκεται στην Πάρνηθα και η κατάληξή του στο Φαληρικό Όρμο στην περιοχή Μοσχάτου – Φαλήρου.

Το τμήμα που διερευνάται στα πλαίσια της εργασίας είναι το τμήμα του Κηφισού που διατρέχει την περιοχή της Ν. Φιλαδέλφειας και των Α. Αναργύρων και ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην περιοχή Κόκκινος Μύλος.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Κατά την αρχαιότητα, τα ποτάμια θεωρούνταν ιερά και οι χώροι γύρω από αυτά είχαν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα, γεγονός που επιβεβαιώνει ο μεγάλος αριθμός ιερών στις όχθες τους. **Κατά τα νεώτερα χρόνια** οι παραρρεμάτιοι χώροι διατηρούν την ιδιότητα του υπαίθριου χώρου, με έντονη τη χρήση ως χώροι αναψυχής, τους οποίους επισκέπτονται πολλοί κάτοικοι της πόλης. Ταυτόχρονα η ανάγκη εξεύρεσης οικοδομήσιμης γης οδήγησε στην ένταξη των ρεμάτων στον αστικό ιστό και στον περιορισμό των ελεύθερων χώρων γύρω από αυτά.

Κατά τον 20ό αιώνα διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα για την πόλη της Αθήνας. Αφενός η μικρασιατική καταστροφή και αφετέρου η ταχεία εκβιομηχάνιση και η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οδήγησαν σε μια απρογραμμάτιστη πληθυσμιακή αύξηση της πόλης. Η αστικοποίηση πολλών περιοχών δημιούργησε μια πρωτόγνωρη κατάσταση για την πόλη και ταυτόχρονα διαφοροποίησε το χαρακτήρα του ρέματος. Τα ρέματα δεν αποτελούν πια φυσικό χώρο, αλλά αστική γη με δυνατότητα δόμησης, συνεπώς εμπεριέχουν αξία. **Κατά την σύγχρονη περίοδο**, με την σημαντική οικιστική και

βιομηχανική ανάπτυξη της Αθήνας, τα ρέματα δεν αποτέλεσαν μόνο χώρο αυθαίρετης επέκτασης ιδιοκτησιών, αλλά παράλληλα, μετατράπηκαν

-σε αποχετευτικούς αγωγούς και

-μετά από διευθέτηση, σε οδικές αρτηρίες

Στην Αθήνα ο Κηφισός αποτέλεσε ιδανικό αποχετευτικό αγωγό για τις βιομηχανίες, που χωροθετούνται σχεδόν σε όλο το μήκος του, από τη Ν. Φιλαδέλφεια ως τις εκβολές του.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΡΕΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ

Η πολεοδομική εξέλιξη του λεκανοπεδίου Αττικής επηρέασε σημα-ντικά το φυσικό υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής, στο οποίο ανή-κει και ο Κηφισός.

Δεκαετία 1880-1890 : Το ρέμα δεν έχει υποστεί καμία επέμβαση, η δόμηση είναι πάρα πολύ αραιή.

Δεκαετία 1940-1950 : Υπάρχει σαφής επέκταση της πόλης προς τα προάστια, αλλά δεν έχει ξεκινήσει ακόμα η μεγάλη ανοικοδόμηση οπότε η επεμβάσεις στο ρέμα δεν είναι εκτεταμένες.

Δεκαετία 1980-1990: Η σύγχρονη κατάσταση αλόγιστης πολεοδο-μικής ανάπτυξης που εξαφανίζει τους φυσικούς δρόμους του νερού.

ΤΜΗΜΑ ΚΗΦΙΣΟΥ, ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ – ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

Το τμήμα του Κηφισού που θα μελετηθεί παρουσιάζει μεγάλη ανομοιογένεια ως προς τη διαμόρφωση της κοίτης του καθώς και της παραρεμάτιας ζώνης του.

Όπως φαίνεται στους **Χάρτες 1, 2** στο κομμάτι αυτό, η Εθνική Οδός Αθηνών – Λαμίας ακολουθεί την κοίτη του ποταμού και την

επηρεάζει σημαντικά. Στη Θέση 1 του χάρτη, στη συμβολή της Εθνικής Αθηνών – Λαμίας με την οδό Αχαρνών, τόσο η κοίτη όσο

και τα πρηνή του Κηφισού είναι διαμορφωμένα. Στη Θέση 2 είναι το σημείο που η χάραξη της Εθνικής Οδού απομακρύνεται από την κοίτη του ποταμού, αφήνοντας

περιθώρια πιο ελεύθερης διαμόρφωσής της. Όπως φαίνεται και στις φωτογραφίες η κοίτη και τα πρηνή του ποταμού είναι διαμορφωμένα, αλλά η παραρεμάτια ζώνη διατηρεί μια αρκετά αναπτυγμένη βλάστηση για την περιοχή.

Στη Θέση 3, στην τοποθεσία Κόκκινος Μύλος, η κοίτη και τα πρηνή του ποταμού δεν είναι διαμορφωμένα και από το σημείο αυτό ξεκινάει η αδιαμόρφωτη κοίτη

του ποταμού, μέχρι τους ορεινούς όγκους της Πάρνηθας και της Πεντέλης. Ο ποταμός σε κάποια σημεία συνορεύει με περιοχές κατοικίας ενώ σε άλλα με

καλλιεργήσιμες εκτάσεις, με ελεύθερες επιφάνειες χώματος καθώς και με πυκνή βλάστηση (Θέσεις 3, 4, 5) .

Μελετώντας τις υφιστάμενες χρήσεις γης στην περιοχή μελέτης παρατηρούμε ότι στις περιοχές που το ποτάμι συνορεύει με βιομηχανικές χρήσεις, με πυκνό αστικό ιστό καθώς και με την Εθνική Οδό έχει υποστεί τις σημαντικότερες αλλοιώσεις. Αντίθετα όσο η κοίτη του ποταμού απομακρύνεται από ήδη διαμορφωμένα περιβάλλοντα αποκτά την φυσική του ανάπτυξη. Η ανυπαρξία αυστηρού ελέγχου, η αδιαφορία της πολιτείας και το χαλαρό έως ανύπαρκτο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των ρεμάτων είχαν δημιουργήσει μέχρι πρότινος έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω απ' τον Κηφισό που διαρκώς συρρικνώνεται, μορφολογικά αλλοιώνεται και υποβαθμίζεται με εκτεταμένα μπαζώματα της κοίτης του, αυθαίρετη οικοδόμηση, ρύπανση και λοιπές ανθρώπινες δραστηριότητες. Σ' αυτά τα πλαίσια το ΥΠΕΧΩΔΕ ανέθεσε στον οργανισμό Αθήνας τη μελέτη σχεδιασμού προστασίας του Κηφισού. Η παρέμβαση αυτή αφορά τις περιοχές του άνω ρου του Κηφισού που παρά τις αλλοιώσεις που έχει υποστεί διατηρεί σε μεγάλο τμήμα του (από τις πηγές του σε Πάρνηθα, Πεντέλη μέχρι το Νεκροταφείο Κόκκινου Μύλου), τα φυσικά του χαρακτηριστικά.

Μελετώντας την πρόταση του Οργανισμού Αθήνας και την υφιστάμενη κατάσταση του ρέματος γίνεται μια πρόταση απομάκρυνσης των κατοικιών από τις περιοχές που έχουν καθοριστεί ως ζώνη προστασίας του Κηφισού από τον Οργανισμό Αθήνας και εν-ίσχυσης της παραρεμάτιας ζώνης με διαμόρφωση χώρων περι-πάτου και αναψυχής, οι οποίοι θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες γενικές προδιαγραφές ώστε να μην αλλοιώνουν το φυσικό τοπίο. Οι όποιες διαμορφώσεις θα πρέπει να είναι μικρής κλίμακας και να σέβονται τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του τοπίου π.χ. χωμάτινα μονοπάτια, ξύλινες ελαφρές κατασκευές εξοπλισμού, ξύλινα ή πέτρινα σκαλοπάτια και γεφυράκια, κρήνες, μικροί καταρ-ράκτες τονισμένοι με λίγα φυσικά βράχια. Γενικά στις κατασκευές θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κύρια το ξύλο και η πέτρα για λόγους προσαρμογής στο περιβάλλον. Η ήδη υπάρχουσα βλάστηση, ευκάλυπτοι, πεύκα, καλαμιές, θα μπορούσε να ενισχυθεί και να αποτελέσει ένα φυσικό στοιχείο που θα διαχωρίσει τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις από την ανάπτυξη του πάρκου. Με τις παρεμβάσεις αυτές θα γίνεται δυνατή η πρόσβαση στην περιοχή που συνορεύει με την κοίτη του ποταμού και μέχρι σήμερα είναι απροσπέλαστη.

Ταυτόχρονα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο χώρος που στεγάζεται το αμαξοστάσιο των τρόλεϊ καθώς και οι ενότητες κατοικίας που δεν θα υφίστανται πλέον για δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων, πολιτιστικών κέντρων και άλλων κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η δημιουργία ενός κέντρου, ενός γραμμικού πάρκου στις κοίτες του Κηφισού θα αναδείξει τον ιστορικό αυτό ποταμό και θα εξασφαλίσει ένα συνεχές περιαστικό πράσινο.

Τέλος θα μπορέσει να αναδειχτεί η εξαιρετική σημασία του ποταμού ως

μοναδικού διαδρόμου βορείων ανέμων και επομένως αποτελεσματικού μέσου για φυσικό καθαρισμό της ατμόσφαιρας του λεκανοπεδίου.

Θέση 1, Συμβολή Αθηνών – Λαμίας με Αχαρνών

Θέση 2, Τοποθεσία Κόκκινος Μύλος

Θέση 4, Τοποθεσία Κόκκινος Μύ

